

СТРАТЕГИЈА ЗА ЛОКАЛЕН ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ НА ОПШТИНА БИТОЛА 2023 -2027

Економски силна општина, со поволна бизнис клима и оптимални инвестициски можности, атрактивна културно - туристичка дестинација, општина со имплементирани зелени и енергетски ефикасни решенија и развиена инфраструктура.

Подготвена од:

Локален економско социјален совет
(со посебно учество на Организација на работодавачи,
Стопанска комора, Центар за вработување, НВО, УКЛО)
Јавен сектор/општинска администрација
Бизнис сектор
Дополнително обезбедени податоци од:
Центар за развој на Пелагониски плански регион
Завод за статистика
Управа за јавни приходи
Централен регистар
Јавна анкета за граѓани
Јавна анкета за бизнис сектор

Јуни, 2023

СТРУКТУРА НА СТРАТЕГИЈАТА ЗА ЛОКАЛЕН ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

Предговор од Градоначалникот

Извршно резиме

Листа на табели и слики и кратенки

1. Вовед на стратегијата
2. Процес на изработка на Стратегијата за локален економски развој
3. Локална економска анализа
 - 3.1 Анализа на локалната економска структура
 - 3.2 Локална соработка и вмрежување
 - 3.3 Бизнис опкружување, транспарентност и администрација без корупција
 - 3.4 Пристап до финансии
 - 3.5 Земјиште и инфраструктура
 - 3.6 Регулаторна и институционална рамка
 - 3.7 Вештини и човечки ресурси, инклузивност
 - 3.8 Надворешно позиционирање и маркетинг
4. Анализа на силна страни, слаби страни, можности и закани (SWOT)
5. Визија и цели (вклучувајќи и очекувани резултати)
6. Акциски план
7. Шема за финасирање
8. Индикатори и механизми за мониторинг

Предговор

Битола, како најголем градски центар во плодната и најголемата македонска котлина Пелагонија, која влегува во категоријата најголеми градови во државата, мора да се стреми кон континуиран напредок и создавање на подобри услови и поволна бизнис клима. Како град со големо културно историско наследство, можности за развој на туризмот и универзитетски центар, Битола има капацитет да напредува во сите области, за што неопходно е добро планирање, соработка и реализација.

Стратегијата за локален економски развој на општина Битола за периодот 2023 – 2027 година, има за цел да го замени претходниот документ, кој беше со важност до 2018 година и кој економскиот развој го вклучуваше само во еден дел на локалниот развој на општината. Со овој нов документ, внесуваме нов пристап на ревидирање на претходната документација, низ активен процес на соработка со бизнис заедницата, невладиниот сектор, образовнието и сите релевантни институции кои може да дадат свој придонес во планирањето и реализацијата на активностите, кои водат кон создавање на подобра економска слика за општината. При планирањето, вклучени се сите важни елементи кои се реално остварливи, неопходни и за кои постои начин да бидат обезбедени средства од меѓународните фондови.

Економскиот напредок на општината, може да се постигне само со вмрежување, заедничка работа и идентификување на најголемиот дел недостатоци и предизвици, за кои потребна е комуникација на сите нивоа, но и реални, амбициозни и остварливи барања, кои ќе решаваат конкретни проблеми. Доста впечатлив факт на оваа Стратегија, е тоа што во една голема општина како Битола, истовремено планираме активности и од областа на основната инфраструктура (водовод, канализација и патишта), додека паралелно се стремиме кон дигитализација. Но, таа е реалната слика и потреба на општината. За да може да бидеме во чекор со новото време, пред се треба да овозможиме основни услови за да може да се воспостави една основна функционалност за граѓаните и потенцијалните инвеститори, но во ист момент и да се забрзаат потребните процедури, за да може дигитализацијата да и пркоси на бирократијата, која пак е неопходна во процесот на исполнување на законската и регулационата рамка.

Дел од планираните проекти во Стратегијата, веќе се воведуваат и во општинските програми, со што врз основа на проценетата вредност се планира и потребниот буџет. Но, за некои проекти сеуште треба да се најде начин за да се обезбеди изворот на финансирање. Сериозноста пред потенцијалните финансиери е еден од клучните фактори за добивање на потребната поддршка.

Очекувам, воспоставеното партнерство во изработката на оваа Стратегија, да продолжи успешно да функционира, а Битола да стане економски силна општина, која со својот потенцијал ќе ги задржи своите млади граѓани, додека низ културно – туристичкиот потенцијал ќе биде атрактивна дестинација за голем број посетители.

*Градоначалник на општина Битола
Тони Коњановски*

Да побарате примерок од оваа Стратегија, ве молиме контактирајте не:

Име: Цветанка Ристевска

Назив: Раководител на одделение за административни и општи работи

Адреса: Булевар 1 Мај бр.61 Битола

Телефон: 047208339

Факс:

Е-маил: contact@bitola.gov.mk

Веб страница: www.bitola.gov.mk

Извршно резиме

Општина Битола е значаен економски, образовен и културен центар во југозападниот дел од државата, со одлична геостратешка положба и природно опкружување. Оттука, важноста на локалниот економски развој е од суштинско значење за напредок на регионот, со што би се обезбедиле стабилни услови за економска активност, поддршка на локалниот бизнис сектор и привлекување нови инвестиции. Ваквите заложби треба да обезбедат креирање на нови работни места и подигање на нивото на животен стандард на населението во општината.

Стратешкиот документ, со кој добро ќе се испланира насоката во која треба економски да се развива општината во следниот четиригодишен период, е од клучна важност за понатамошните инвестиции, партнерства и вмрежувања. Токму затоа, општина Битола е една од општините кои се дел од Проектот на УСАИД „Зајакнување на капацитетите за искористување на ресурсите“, за што Меморандумот за соработка беше потпишан од двете страни во мај 2022 година. Со овој проект се врши ажурирање на дел од податоците од претходната Стратегија за Локален развој на општината, но се дефинираат и планираат приоритетите кои произлегуваат од современите потреби за економски напредок.

Податоците од извршената SWOT анализа, јасно ги детектираат силните страни кои ги има општината од аспект на поволна геостратешка положба, универзитетски центар, општина со активни субјекти од бизнис секторот, квалификувана работна сила и голем природен и културно – туристички потенцијал. Индустриската зона „Жабени“, е уште една силна страна на општина Битола, која работи транспарентно преку активна соработка со сите чинители, вмрежување и иновативност. Како слаби страни кои влијаат на економскиот развој на општината, меѓудругото се истакнуваат недоволно изградената бизнис и патна инфраструктура, долгите бирократски процедури, дефицитарни кадри во одредени занимања, како и недоволната искористеност на туристичкиот потенцијал. Можностите за економски напредок, се во директна корелација со пристапноста на домашните и меѓународните фондови, следењето на новите трендови и дигитализацијата на услугите, како и пристапот до центри за доквалификација, преквалификација на работната сила и стекнување на соодветни практични вештини. Во следниот период, како закана за економскиот развој, се потенцираат: неповолната законска регулатива во повеќе области, долгите комплицирани законски постапки и пасивноста на институциите од централна надлежност, сложениот процес на усогласување на образовните институции од централно и локално ниво и деловната заедница, неподготвеноста на институциите за дигитализација, како и миграцијата на работната сила од државата.

Општина Битола, во следниот четиригодишен период, економскиот развој го насочува кон реализација на визијата: Економски силна општина, со поволна бизнис клима и оптимални инвестициски можности, атрактивна културно - туристичка дестинација, општина со имплементирани зелени и енергетски ефикасни решенија и развиена инфраструктура.

Стратешките цели во оваа насока се идентификувани како создавање на: Развиена инфраструктура во функција на чиста животна средина и економски развој на општината, Поволна бизнис клима, нови инвестиции и нови работни места и Препознатлива културно – туристичка дестинација.

За реализација на овие цели предвидени се активности кои се однесуваат на подобрување на патната, подземната инфраструктура, изградба на пречистителни станици и колекторски системи, реализација на обврските кои ги има општината, а се поврзани со проектите за гасификација и топлификација, како и доизградба на деловите на градот каде веќе работат повеќе деловни субјекти. Локалната самоуправа како поддржувач на економскиот развој, мора да создаде подобри услови за инвеститорите преку активности со кои ќе се намалат бирократските постапки, за што ќе биде ставен во функција интегриран ГИС систем и систем за електронски постапки. Соработката во делот на образованието, исто така е мошне значајна поради што предвидени се активности за вмрежување, спроведување на универзитетска летна пракса, доквалификација и преквалификација, според потребите на бизнис секторот.

Битола има голем потенцијал и за културно – туристички напредок. Преку активностите со кои се поддржуваат проекти на ЈУ Национален парк Пелистер, организацијата и поддршката на разни видови културни манифестации и заштитата и промоцијата на културното наследство, Битола има големи можности за привлекување на голем број туристи, со што се вложува во зголемување на добивката на повеќе дејности, меѓу кои и угостителството, хотелиерството, производствените дејности и друго.

Дел од активностите кои се планирани од оваа Стратегија, може да се реализираат со средства од Буџетот на општината, но за еден дел потребно е да бидат обезбедени средства од дополнителни извори на финансирање. За таа цел, општина Битола, стратешки подготвена, пристапува кон искористување на можностите кои ги нудат националните програми и меѓународните фондови.

1. Вовед во стратегијата

Општина Битола, покажа интерес за Проектот на УСАИД „Зајакнување на капацитетите за искористување на ресурсите“ во декември 2021 година, а Меморандумот за соработка беше потпишан од двете страни во мај 2022 година.

Општина Битола е сместена во југозападниот дел од нашата држава, во непосредна близина на границата со Република Грција. На север од Битола се наоѓа главниот град на Македонија, Скопје (169 км), на североисток се наоѓа градот Прилеп (43 км), на југ се наоѓа градот Лерин (Грција) (33 км) и на северозапад се наоѓаат Ресен (29 км) и Демир Хисар (29 км). Поврзан е со патна инфраструктура кон 4 правци - грчката граница, кон Прилеп, Демир Хисар и кон Ресен. Најблискиот аеродром е оддалечен 153 километри, а поврзан е и со железничка пруга со соседна Грција, која за жал, не функционира. Во близина на градот, има спортски аеродром Логоварди. Според податоците на Државниот завод за статистика, вкупниот број на работоспособни лица изнесува 72 744 лица, од кои 35 417 се мажи, а 37 327 се жени. На територијата на општина Битола, според пописот од 2021 година, живеат 85 164 жители, од кои 69 287 се населени во градот Битола, а 15 877 во руралните средини. Во 2021 година, според Државниот завод за статистика, 488 лица се доселиле во општина Битола, од кои 287 се доселиле од друга општина, 107 од друго место во иста општина и 94 се доселени граѓани во државата. Отселени се вкупно 378 лица, 217 отселени од друга општина, 107 отселени од друго место во иста општина и 54 отселени граѓани од државата.

Сите овие параметри, говорат дека општина Битола е значаен економски, образовен и културен центар во југозападниот дел од државата, со одлична геостратешка положба и природно опкружување. Оттука, важноста на локалниот економски развој е од суштинско значење за напредок на регионот, со што би се обезбедиле стабилни услови за економска активност, поддршка на локалниот бизнис сектор и привлекување нови инвестиции. Ваквите заложби треба да обезбедат креирање на нови работни места и подигање на нивото на животен стандард на населението во општината.

Најдобар начин на делување и управување во локалната самоуправа е кога постои можност за правилно насочување на расположливите ресурси (човечки ресурси, недвижен имот, буџет) нивно зајакнување и искористување во правилна насока во работното делување. Преку овој проект на УСАИД, сметаме дека општинската администрација значително ќе ги зајакне капацитетите, ќе доведе до зголемување на приходите од сопствени извори, зголемен пристап до надворешно финансирање, зголемено ниво на извршување на буџетот на ЕЛС и подобрување на процесот на децентрализација. Стратешкото планирање и инклузивноста на граѓаните, здруженијата, бизнис секторот, создава можност за подобрување на економската слика во општината, што понатаму влијае на транспарентноста и создавањето подобри услови за живеење во општината.

Стратегијата за локален економски развој е изготвена според методологијата на проектот на УСАИД „Зајакнување на капацитетите за искористување на ресурсите“ и претставува нов стратешки документ за локален економски развој на општина Битола. Последната стратегија за локален развој на општина Битола е за периодот 2014-2018 година. Оваа Стратегија, значи ревидирање на претходната во делот на економскиот развој, дефинирање на приоритетите за понатамошно делување и истата не е сеопфатна и не ги заменува постоечките планови за работа во општина Битола во останатите сфери, како што е образованието, туризмот, културата итн. Фокусот на овој план е да овозможи поголема вклученост на бизнис секторот во создавањето на општинските стратегии, како и развојот на приватниот сектор, за да се зголеми растот, развојот и вработеноста. Стратегијата за локален економски развој ќе биде стратешки документ кој ќе служи за поставување на целите и задачите за следните 4 години во однос на економскиот развој на општина Битола.

Добриот стратешки план, ќе овозможи солидна основа за понатамошно креирање на општинските програми, кои ќе поаѓаат од моменталните потреби во општината. Ова ќе даде насока за подобрување на состојбите, добро планирање и искористување на буџетот, во функција на развој на општината. Од друга страна, циклусот низ кој ќе помине општинската администрација, перспективно ќе овозможи и нејзино директно вклучување во реализација на стратешките цели и акциски планови. Тоа директно е поврзано и со искористување на можностите за надворешно финансирање кое е многу потребно во услови на економска и енергетска криза.

Како основна појдовна компонента во изработката на Стратегијата, е вклученоста на бизнис секторот. Од самиот почеток, воспоставени се релации со Локалниот економско социјален совет, каде и се формираше посебна работна група, за изработка на овој стратешки документ. Активно се вклучи и Регионалната стопанска комора, преку свои претставници и со нивни обезбедени податоци. Паралелно, вклучено е и граѓанското општество преку повеќе невладини организации, кои активно партиципираат при собирањето на сите потребни информации за квалитетна изработка на стратешкиот документ. Имплементацијата и реализацијата на Стратегијата, во голема мерка ќе зависи од приватниот сектор и нивните потреби, кои ќе бидат земени во предвид за натамошен развој на локалната економија, како и меѓусебната соработка на сите вклучени засегнати страни. Со ваквиот начин на изработка на овој документ, бизнис секторот е активен чинител во процесот на создавање на подобра економска состојба во општина Битола.

Голем дел од барањата на бизнис секторот, невладиниот сектор, нивните потреби и насоките за подобар економски развој, се дел од програмите за работа на општина Битола, а со тоа и дел од општинскиот буџет. Подобрување на инфраструктурата, комуналната сфера, отпочнување на изработката на ГУП, подобрување на работата на локалната администрација во поглед на поефикасно извршување на работните задачи, дигитализација на услугите, се само дел од активностите кои што се предвидени во општинскиот буџет за работа на општина Битола за 2023 година.

2. Процес на изработка на Стратегијата за локален економски развој

Стратегијата за локален економски развој (ЛЕР) е изготвена врз основа на методологијата развиена од страна на проектот Градоначалници за економски раст (M4EG) финансиран од ЕУ и спроведен во Ерменија, Азербејџан, Белорусија, Грузија, Молдавија и Украина.

Изработката на нова Стратегија за локален економски развој во општина Битола, се наметна како потреба поради новите економски параметри во локалната бизнис економија, кои на општинско ниво не беа дефинирани од 2018 година. Истовремено, кон крајот на 2022 година се конституираше новиот состав на ЛЕСС, а неговото проактивно делување и соработка со општината, ја овозможи релацијата на партнерски односи на бизнис секторот, образованието, невладиниот сектор и општинската администрација.

Работниот тим од општина Битола составен од три лица, задолжен за изработка на Стратегијата, воспостави контакти со претседателката на ЛЕСС, на чија иницијатива за потребите на изработката на стратегијата беше формирана посебна работна група составена од 6 лица, која активно учествуваше во квалитетната изработка, обезбедувајќи релевантни податоци, а со тоа давајќи јасна слика на состојбата со локалната економија, преку која може да се креира визија за економскиот напредок, со сите јаки и слаби страни, како и можности и закани. Беа воспоставени контакти и со сите институции кои обезбедуваат релевантни податоци – Агенција за вработување, Завод за статистика, Централен регистар итн. Во обезбедувањето на податоци, активно се вклучи и Регионалната стопанска комора.

Работниот тим од општина Битола, водејќи се од прирачниците за изработка на Стратегијата за локален економски развој, изготви сопствен прашалник, кој беше испратен до активните бизнис чинители во општината (од сите области и од различни големини), со цел да се добие конкретен одговор на сите нивни барања, цели, потреби поврзани со јавната администрација, како и нивната меѓусебна вмреженост и поврзаност со образовните институции. Одговорите дадоа јасна слика за одредени прашања и насока на делување при изготвување на оваа Стратегија. Во периодот на изработка на Стратегијата (октомври 2022-мај 2023), беа воспоставени голем број телефонски разговори, како и директни средби со претставници на бизнис секторот.

Изготвените делови од Стратегијата на неколку работни состаноци се разгледуваа и од страна на ЛЕСС, во кој партиципираат и претставници на НВО и образовните институции, по што се даваа конкретни забелешки, до финализирањето на крајниот стратешки документ.

3. Локална економска анализа

3.1 Анализа на локалната економска структура

Општина Битола е значаен економски фактор во економската слика на Република Северна Македонија. Застапени се голем дел од дејностите кои ја отсликуваат локалната економска структура.

Според податоците на Централен регистар, на крајот од 2021 година, компании кои што оствариле најголема добивка во општина Битола се од областа на градежништвото (РУД-КОП ДООЕЛ Битола), преработувачката индустрија (Цермат), Трговија на големо и трговија на мало (Друштво за преработка на тутун Сокотаб), Информации и комуникации (Интерворкс), Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација (Пелагонија Енерџи ДООЕЛ Логоварди), Рударство и вадење на камен (Пелистер ДОО Битола), Финансиски дејности и дејности на осигурување (СН осигурителен брокер Битола) итн.

На листата на правни субјекти од трговски регистар на територијата на општина Битола одделно за секој сектор, кој за пресметковната 2021 година имаат остварено најголем приход, се најдоа следните компании: Кромберг и Шуберт (преработувачка индустрија), Еуро-Фарм увоз извоз ДООЕЛ Битола (Трговија на големо и трговија на мало, поправка на моторни возила и моторцикли), КЛУБ СПОРТ 77 (уметност, забава и рекреација), Земјоделски комбинат Пелагонија (земјоделство, шумарство, рибарство), РУД-КОП ДООЕЛ Битола (градежништво) итн.

По сектори, најголем број на вработени лица од општина Битола има во административни и помошни услужни дејности (друштво за консалтинг услуги Таскфорце) со 774 вработени лица, Приватна здравствена установа-аптека ЕУРОФАРМ Битола (Трговија на големо и трговија на мало, поправка на моторни возила и моторцикли) со 514 лица, КЛУБ СПОРТ 77 (уметност, забава и рекреација) со 494 вработени лица итн. Најмал број на вработени лица, само 3, има во Јавно претпријатие за стопанисување со Индустриска зона Жабени Битола.

Споредено со националните параметри, во Македонија има 58779 правни субјекти од трговски регистар, со 414125 вработени лица. Од нив, на територијата на општина Битола има 3205 субјекти, со 24283 вработени лица.

Во однос на просечните примања, на крајот од 2021 година, битолската просечна плата била пониска од онаа во државата за околу 1500 денари, односно во вкупно 53290 субјекти на државно ниво биле исплатени 23950 денари, додека во Битола од 3044 субјекти, биле исплатени 22249 денари.

Според моменталната економска слика на општина Битола, може да се заклучи дека споредбено со изминатите 5 години (2017-2021), расте бројот на субјекти и вработени во преработувачката индустрија, како и во дејноста на информации и комуникации. Во истиот споредбен период, во општина Битола расте бројот на мали, средни и големи претпријатија, а се намалува бројот на микро субјектите (околу 250 помалку), што се поклопува и со националните параметри на намалување на микро претпријатијата, а зголемување на бројот на останатите економски субјекти. Тенденцијата на економската слика за следниот период до 2030 година¹

, е дека преработувачката индустрија ќе бележи пораст, а земјоделството ќе опаѓа. Како загрижувачки фактор се наведува константното намалување на жителите и мигрирање кон надворешни земји, или кон главниот град Скопје.

Од бруто-домашниот производ во 2021 година во земјава, кој изнесува 720.414 милиони денари², 12% отпаѓаат на Пелагонискиот регион.

¹ според анализите на д-р Благица Новковска, национален експерт за пазар на труд и за образование

² Податоци на Државниот завод за статистика добиени од годишните сметки на деловните субјекти и други извори за 2021 година

Табела за Анализа на локалната економска структура - презентирање на компаниите од приватниот сектор

Вид на економска активност	Број и % на компании (според класификација)			
	Микро	Мали	Средни	Големи
Индустриско производство				
Земјоделство				
Преработувачка индустрија				
Трговија				
Финансиски услуги				
Медицински услуги				
Услуги за населението (фризерници, перални, поправка на автомобили, други сервиси, итн.)				
Ресторани, кафе барови				
Хотели, хостели, итн..				
ИТ услуги				
Транспорт				
Градежништво				
Управување со отпад				
Дејности во врска со недвижен имот				
Стручни, научни и технички дејности				
Административни и помошни услужни дејности				
Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување				

Образование				
Уметност, забава и рекреација				

Податоци од Државен завод за статистика за 2021 година, според Национална класификација на дејностите

3.2 Локална соработка и вмрежување

Постоечките форми на соработка и вмрежување на ниво на општина Битола се задоволителни и корисни, според поголемиот дел од чинителите на економската слика, вклучувајќи го бизнис секторот, образованието, Регионалната стопанска комора итн., но исто така, сите сметаат дека во најголем дел постои можност за дополнителен развој на соработката и вмрежувањето во повеќе сфери.

Во насока на подобар економски развој и заедничка соработка со бизнис секторот и општината, формиран е Локален економско социјален совет (ЛЕСС) на општина Битола, чиј претседавач е претставник на Организација на работодавачи, а заменик претседавач е претставник на општина Битола. Претседателот на ЛЕСС раководи и со новоформираната комисија за изработка на стратегијата за Локален економски развој, а од членовите на ЛЕСС беше побарано да се вклучат со свои предлози за изготвување на оваа стратегија. На овој начин, локалниот економско социјален совет, покажува отвореност за соработка и реализација на проекти во координирани активности помеѓу бизнис заедницата, синдикатите, општината, другите институции, невладиниот сектор и образованието.

Општина Битола, тргнувајќи од своите начела за подобар економски развој, го зема предвид гласот на бизнис заедницата и се труди да им излезе во пресрет на нивните барања. Во таа насока, општинското раководство често ги посетува локалните бизнис компании од различен обем и дејност. Една од мерките кои произлегоа од соработката на бизнис секторот и локалната самоуправа е реконструкцијата на ул. Индустриска, во старата индустриска зона на Битола, каде ќе се обезбеди подобар пристап за правните субјекти чии бизниси работат на оваа локација. Според даночната база на податоци, преземени од Централен регистар на оваа адреса се водат околу 90 фирми, но не сите од нив се функционални – истите не се затворени заради големите трошоци за оваа намена.

Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во општина Битола е клучен фактор за соработка со општината на научен и образовен план. Потпишан е меморандум за соработка со универзитетот и со дел од факултетските единици, а заедничката соработка резултира и со неколку заеднички проекти преку ИПА и други програми. Сепак, од Универзитетот сметаат дека уште повеќе може да се продлабочи соработката со локалната самоуправа, особено на полето на услуги за преквалификација или доквалификација на лица со универзитетско образование согласно интересот на граѓаните, деловната заедница и општината, како и со зголемена практична работа на студентите во летните месеци во општината и во јавните претпријатија. Во општина Битола работи Македонско научно друштво, кое исто така преку свои претставници ќе ја продлабочува соработката на претставниците на научната фела и општината.

Регионалната стопанска комора е дел од ЛЕСС на општина Битола. Покрај редовните средби, од Регионалната стопанска комора излегуваат и со свои предлози за продлабочување на соработката со општината, служејќи како линк за надминување на проблемите на стопанствениците и локалната самоуправа. Регионалната стопанска комора брои околу 5000 субјекти, но активно соработува со 600-800 фирми од Пелагонискиот регион. Поделбата на компаниите, според бруто додадена вредност се на примарна, секундарна и терцијарна дејност. Во примарната дејност спаѓаат РЕК Битола (иако РЕК Битола е на територија на општина Новаци, но со голем број вработени од општина Битола) и придружните компании во рударскиот сектор, ЗК Пелагонија, Сокотаб, Хемометал, Синпекс, Евростил, Бис промет итн. Секундарната дејност ја сочинуваат претежно градежни компании, ГП Пелистер, БВ Инженеринг, Киро Дандаро, Фустеларко Борец, Графопром, Кромберг и Шуберг, Ери, Колмак, Квасара, Монтинг, Кромберг и Шуберт, како и јавните претпријатија Нискоградба, Водовод и Комуналец.

Терцијалната дејност ја опфаќаат поголемите хотели, ИТ секторот, банкарскиот сектор, шпедициите и царинските терминали (Хотел Епинал, Елем турс Молика, хотел Капри, винарија Чифлик, Isource итн.)

Исто како и Универзитетот, и од Регионалната стопанска комора сметаат дека треба да се вмрежуваат искуствата за преквалификација и доквалификација и кариерно советување на лица кои бараат работа, како и да се разгледа можноста за поттикнување на отворање на зелени работни места (енергетска ефикасност, обновливи извори на енергија, заштита на животна средина). Регионалната стопанска комора, планира да опфати околу 200 фирми со обуки за зелени вработувања (енергетска ефикасност) и пристап до финансии од оваа област.

Во општина Битола е седиштето на Пелагонискиот плански регион, кој ги опфаќа 9-те општини од регионот, нивната заедничка соработка, како и бизнис плановите и активностите на општините. Тие работат во насока на целосно подобрување на економската слика на регионот, а соработката и конкретните проекти се реализираат согласно специфичните потреби на секоја општина.

Општина Битола на својата територија има и големи компании. Претставниците на најголемата, Кромберг и Шуберт, која вработува 5300 лица, сметаат дека соработката со општината е корисна, но е потребно е да се има поголема координација на теми кои се важни за стопанството и за компаниите во општината, како на пример

- патишта и инфраструктура,
- соработка со јавни претпријатија (Водовод, Комуналец, Зона Жабени, Полиција)
- заедничка медиумска покриеност и промоција

Постојната соработка потребно е да се надоградува со почеста комуникација и грижа, да се излегува во пресрет на потребите на компанијата, да се знаат плановите и активностите на компанијата за да може општината да го следи работењето, како што е зголемување на обем на работа, потреба од нови вработувања на кадар, следење на општествено одговорните проекти на компанијата кон заедницата и сето тоа да може да биде во соработка со Општината и да помогне кон медиумска промоција и прикажување на компанијата како важен економски дел од општината. Вмреженоста со Универзитетот Св. Климент Охридски Битола на оваа компанија е преку договор со кој се доделуваат стипендии за студенти од Универзитетот и се примаат практиканти. Исто така голем значање е проектот Дуално Образование во соработка со ЕМУЦ „Ѓорѓи Наумов“ со кој веќе 4 паралелки на средношколци од насока мехатроника изведуваат практична настава во склоп на современо уреден кабинет во оваа компанија.

Дел од компаниите пак, сметаат дека соработката со општина Битола не е многу корисна и треба да се подобри. Тие сметаат дека само со заедничка соработка и обострана консултација во донесувањето на одлуките, може да дојде до подобар однос со општината. Како потреба се истакнува зголемување на соработката со локалната самоуправа не само преку постапки за јавни набавки, туку и на други начини, посебно во делот на добивање на урбанистичко планска документација (детален урбанистички план и комунални услуги – уредување на улица „Прогрес“ до влез на „Битолатекс“)

Дел од компаниите пак, предлагаат да се формира Економски Совет (внатре или надвор од општината) кој би ги опфатил најдокажаните бизнис лица од градот. Изборот на луѓе е многу важен. Соработката со општината не е оценета како задоволувачка, а финансиски опипливи резултати нема или се малку. Сепак, со локалната самоуправа конечно е придвижено напред после 15-20 години молк, преку комуникација и сослушување за решавање на одредени проблеми.

Според интервјуираните претставници на приватниот сектор, тие ја оценуваат соработката со општина Битола како корисна и обострана, но сметаат дека за придвижување на локалниот економски развој, потребно е стратешко планирање и организирање на развојни проекти од значење за општината, искористување на сите природни реткости и ресурси и промоција на истите, соработка со бизнис заедницата, граѓаните и сите интересни заедници. Постоечката соработка мора да е надградена со непосредно учество на заедницата и граѓанското општество, промоција и маркетинг, вложување во обука на човечки ресурси. Општината е отворена за соработка, а меѓусебното функционирање е коректно.

Подрачната единица на Агенцијата за вработување соработува со општина Битола преку активната мерка општинско корисна работа. Соработката е корисна, постои заедничка комисија за избор и селекција на кандидати и добра комуникација во текот на мерката, но од агенцијата наведуваат дека добиваат слаба техничка поддршка и се одржуваат мал број формални средби пред започнување на мерката.

На полето на културната соработка, сите институции и компании велат дека имаат многу корисна соработка со општина Битола.

Општина Битола и УКЛО преку Центар за кариера, алумни и доживотно учење организираат Универзитетска летна пракса. Оваа активност ги опфаќа можностите студенти од УКЛО да се вклучат во обавување практична работа во одделните сектори на општина Битола, со тенденција истата да се прошири и во јавните претпријатија кои се во надлежност на, општината. Целта е преку практичната работа, студентите да ги подобрат своите компетенции за вработување, а општината би добила „помош“ во летниот период, кога се користат летните одмори и институциите работаат со помал капацитет.

Најголемиот дел од стопанските субјекти се членки на Регионалната стопанска комора, од каде што добиваат услуги за поддршка на нивниот бизнис, поврзување со исти или слични компании од нивен делокруг, издавања на сертификати за потекло на стоката, различни видови на обуки, итн.

Во градот постои и здружението за угостителство и туризам КЛУБ ЕСНАФ Битола, кое ги обединува туристичките и угостителските работници во градот, со цел заеднички да делуваат во однос на напредокот, услугите и цените, кои тие ги нудат за соодветните гости и посетители.

Комората на занаетчиите од Битола, како здружение има за цел да ги обедини и да ги застапува интересите на занатчиите во градот, чиј број за жал во изминатите години има тенденција на опаѓање.

3.3 Бизнис опкружување, транспарентност и администрација без корупција

Најголем дел од претставниците на бизнис секторот реагираат на времетраењето на процедурите за одредени услуги кои што ги бараат од општината. Компаниите ја потенцираат и потребата од достапни информации за извори на финансирање, како и поддршка од општината, ФЗО, ПИОМ, АВРМ, УЈП, особено во бизниси чија обврска е врзана со рокови, а административните процеси се долги. Во делот на земјоделието како посебен проблем се истакнува доцнењето на субвенционирањата.

Компаниите имаат потреба од помош, особено од стручни кадри, кои се крајно дефицитарни. Потребна е помош при изведување на нивните планирани инвестиции, особено при обезбедување на инфраструктурата за нивните потреби.

Општината не треба и не може да се дистанцира од приватниот капитал, особено ако нивните барања се реални и корисни за сите. Мора да застане зад нив, бидејќи секоја нова инвестиција е огромен напор за секоја фирма. Со новата стратегија за ЛЕР нагласена е потребата за поголемо ангажирање на општината за задоволување на потребите на приватниот сектор, посебно во делот на нивните планирани инвестиции и инфраструктура.

Компаниите очекуваат јавниот сектор (општината), да направи повеќе во брзината и професионалноста при извршување на обврските, особено во поедноставување на процедурите на фирмите, како и поволна финансиска помош, доколку е тоа потребно. Сметаат дека тоа

може да се постигне со целокупна промена на законска регулатива, фактички, а не само формално, со подигнување на капацитетите (бројот на вработени) во јавната администрација.

Бизнис секторот очекува поголем број на организирани јавни дебати по одредени проблеми, но и поддршка од локалната самоуправа за организирање на обуки, доколку има потреба од тоа. Особено е потребно да се вложува во човечките ресурси, во електронскиот систем на општината и примена на Закон за едношалтерски систем.

Од Одделението за економски развој во општина Битола, сумирано, наведуваат дека како главни потреби за развој на локалната економија од приватниот сектор ја потенцираат потребата од поедноставување на законската регулатива за јавни набавки со општината, подобрување на целосната инфраструктура во општината (патна, комунална) и развојот на сите индустриски зони во градот.

Од друга страна, одделението за јавни набавки нагласува дека, Законот по кој работи одделението за јавни набавки, како и подзаконските акти и прирачници максимално се насочени кон олеснување во процесот на учество посебно кон транспарентност на објавувањето на огласите за јавни набавки. Исто така, се поедноставени работите т.е се намалени трошоците за учество на малите и средни претпријатија. Со овие измени даден е придонес кон спроведување на директивите на ЕУ: усогласување на општите принципи на јавните набавки, регулирањето на јавните набавки во општиот сектор, во областите на социјалната политика, животната средина, малите и средни претпријатија. Приватниот сектор има можност да се вклучи во учество на постапките за јавни набавки т.е да го нуди своите стоки, услуги или работи. Исто така има можност за учество на приватниот сектор во концесиите и ЈПП. Стопанската комора има редовни состаноци со бизнис секторот и Бирото за јавни набавки и им помага на малите претпријатија, како и на здруженијата при формирање за задоволување на посебни услуги т.е резервирани договори.

Годишниот план за јавни набавки е објавен на веб страната на општина Битола. Сите тендери кои што се објавени од страна на општина Битола се поставени на страницата за јавни набавки и линк на општинската веб страна која води до ЕСЈН. На отворањето на тендерските постапки, може да учествуваат сите пријавени страни.

Во општина Битола, односно Одделението за економски развој, нема обработка на податоци за тоа кои компании имаат побарување на работна сила, податок за тоа каков вид на работен кадар му е потребен на бизнис компаниите во градот, како и за понудата и побарувачката за обуки, наменети за компаниите. Потребно е подобрување на општинската веб страна во делот на информации за видот и бројот на стопански субјекти, поставување линк кој води до некоја соодветна институција, како Регионалната стопанска комора итн, како и да се врши редовно ажурирање на информации за потенцијални извори на финансирање, донатори, програми, обуки и презентации. Општината нема електронски, или пишуван материјал за промоција на бизнис секторот, или пак за можностите кои што им се нудат на домашните и странските инвеститори.

Функционалната анализа која е во тек, треба да ги надмине недостатоците во одредени одделенија и сектори каде што тоа перспективно може да претставува проблем.

Градоначалникот на општината одржува редовни контакти со претставниците на бизнис секторот, во насока на подобрување на нивните барања. Формирањето на ЛЕСС во голема мерка ја доближува соработката и потребите на бизнис секторот и општината.

Општина Битола е прва општина во државата во однос на транспарентноста, според Центарот за граѓански комуникации, кој го објави редовниот годишен извештај за рангирањето на 98 институции во државата, според Индексот на активна транспарентност, односно според проактивното објавување на информации од јавен карактер.

На веб страната на општината се поставени голем број податоци за општината, вклучувајќи го и буџетот, кој го има и во формат на отворени податоци. Советот на општина Битола има посебен дел, во кој се објавени сите податоци за седниците, дневниот ред, Службени гласници, дневен ред итн., а работата на Советот и сите општински комисии може да се следи во живо, преку општинскиот Youtube канал. Седниците на Советот се отворени за граѓаните, така што сите заинтересирани може да присуствуваат за време на работата на Советот.

Уредувањето на општинската веб страница, информирањето на јавноста и постапувањето по барањата за пристап до информации од јавен карактер, успешно се спроведува.

Општина Битола го доби и престижниот ELOGE сертификат, (ELOGE - Европска ознака за извонредност во управувањето), како резултат на високото ниво на усогласеност на општина Битола со 12 начела на Советот на Европа за добро демократско управување.

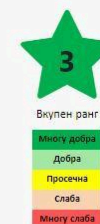
Посебно залагање општината има кон жените, односно се грижи за жртвите од родово и семејно насилство,

Активна транспарентност на општините од Пелагонискиот Регион

Ранг	Општина	Резултат
1	Битола	97,1 %
2	Демир Хисар	95,7 %
3	Прилеп	82,9 %
4	Крушево	77,1 %
5	Могила	76,8 %
6	Новаци	68,1 %
7	Ресен	65,7 %
8	Долнени	47,8 %
9	Кривогаштани	46,4 %

Битола

Активната транспарентност на Општина Битола во 2022 година изнесува 97,1 % (од можни 100 %) со што општината се наоѓа во групата институции со 'многу добра' активна транспарентност (исполнување на обврските од 80 % до 100 %). Со овие бодови, општината се наоѓа на 3-та позиција од вкупно 98 рангирани институции. Оваа општина од Пелагонискиот Регион заедно со уште две општини се наоѓаат на врвот на табелата помеѓу општините. Таа се наоѓа во најдобрата група институции со многу добра активна транспарентност уште од почетокот на рангирањето во 2016 година до денес.

како и за економското јакнење на жените, предку соодветните комисии и постапки.

Општина Битола работи и на голем број меѓународни проекти. Сите проекти, нивната фаза, јавните набавки поврзани со нив, како и реализациите, се поставени на веб страната на општината.

3.4 Пристап до финансии

Во општина Битола не постои единствена централна база на информации за целосната моменталната понуда на извори на финансирање за мали и средни бизниси, а истите во моментот се ограничени и недоволни.

Во интерес на развој на деловната заедница, како можности за искористување на фондовите, се наведуваат следните:

- Банки

- Развојната банка, преку комерцијалните банки, овозможува финансиска поддршка на невработени лица кои се активни баратели на работа и правни субјекти кои редовно плаќаат даноци, во висина од 5.000 до 30.000 евра, што претставува мал износ на грантот, но сепак овозможува отпочнување на сопствен бизнис.
- Халк Банка АД Скопје (Еснаф кредит) за трговски претпријатија, приватни микро, мали претпријатија кои според законот за трговски друштва се правни лица, овозможува максимален износ до 300.000,00 МКД вкупна изложеност во банката, за оние кои

покажуваат позитивни финансиски резултати во тековното работење. Халк Банка АД Скопје (KFW I, II, III кредитни линии) за клиентите кои се правни лица организирани во форма на 100% приватно друштво, со седиште и работа во државата и не вработуваат повеќе од 100 лица, овозможува до 300.000 евра. Ваквата поддршка можат да ја добијат занаетчи и физички лица, индивидуални претприемачи, семејни бизниси, самостојни вршители на дејност, додека сектори кои се исклучени од ваквата можност за финансирање се: производство и трговија на оружје или воена опрема, производство на алкохол, производство и трговија што вклучува загрозувани видови, производство на тутун, активности поврзани со казина, шпекулации со валути, инвестирање и шпекулации со хартии од вредност од било која вид, купување и продавање на недвижности за шпекулативни цели и проекти со висок еколошки ризик.

- Прокредит Банка преку InnovFin гарантна шема, овозможува минимален износ на кредит од 30.000 €, до максимален 7.5 милиони € за мали и средни претпријатија до 500 вработени за финансирање на иновативни проекти. Банката, преку Гарантна шема поддржана од Фондот за гаранции на Западен Балкан, до 2028 година, овозможува минимален износ на кредит од 25.000 € до максимален износ од 500.000€, наменета е за мали и средни претпријатија до 250 вработени.
- Стопанска банка а.д. Битола - микрокредит за микробизнис, овозможува кредитирање од 300.000 - 600.000 денари за поддршка на мали претпријатија до 10 вработени лица, трговци поединци, новоформирани компании кои презентираат кус бизнис план и квалитетно обезбедување и друштва кои ќе обезбедат нови вработувања. Компаниите треба да се во 100% приватна сопственост.

Ова покажува дека, моменталната понуда на банките во општина Битола, дава пристап до финансиски ресурси за широк обем на дејности, а максималната сума која ја нудат банките е солидна, но не постои локална поддршка за пристап до финансиски ресурси во вид на субвенција на учеството за кредити или општинска гарантна шема.

На ниво на Пелагониски регион, постојат голем број на можности за финансирање и пристап до дополнителни извори на финансиски средства за потенцијалните инвеститори.

Бизнис Центарот во рамки на Центарот за развој на Пелагонискиот плански регион има за цел да им помогне и даде поддршка на компаниите од регионот при добивањето на информации за овие можности за финансирање. Бизнис Центарот нуди поддршка на компаниите од регионот при аплицирање за искористување на некоја од можностите за финансирање. Оваа поддршка се состои од информирање на компаниите за потенцијалните можности, подготовка на апликациони формулари, како и пишување на предлог проекти за искористување на постојни грантови и можности за финансирање.

- Национални програми

Националните програми за поддршка на малите и средни претпријатија, се застапени преку разни дејности: конкурентност, иновации, претприемништво, земјоделство и рурален развој и друго. Истите, главно се реализираат преку јавни повици на:

- Министерството за економија,
- Министерството за финансии,
- Законот за финансиска поддршка на инвестиции,
- Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот,
- Фондот за иновации и технолошки развој,
- Агенцијата за финансиска поддршка на земјоделството и руралниот развој,
- Програмата за самовработување,
- Развојната банка и другите банки.

- Европски и други меѓународни фондови

Други можности, за пристап до финансии се овозможени од европските банки:

- Европската банка за обнова и развој, WEBSEFF – Одржлива институција за финансирање на Западен Балкан,
- GEFF Кредити за финансирање на зелената економија,
- Европската инвестициона банка - EIB.

Европските фондови, исто така даваат можност за пристап до финансии, зависно од програмата, компонентата и приоритетната мерка. Дел од можностите во овие фондови произлегуваат од: ПРОЕКТОТ ЗА ЛОКАЛНА И РЕГИОНАЛНА КОНКУРЕНТНОСТ – ПЛРК, ХОРИЗОНТ 2020, КОСМЕ, ПРОГРЕС +, Лајф +, ИПА Програмата.

Можности за дополнителен пристап до финансии, даваат и меѓународните донаторски организации, како:

- Програмата за развој на Обединетите Нации – УНДП,
- Германското друштво за меѓународна соработка - ГИЗ,
- SWG – Постојана работна група за регионален рурален развој во Југоисточна Европа,
- Агенцијата за меѓународен развој на САД – УСАИД преку големиот број на програми, мерки и проекти,
- Швајцарска агенција за развој и соработка (SDC).

Тоа што општината е важно да го направи во следниот период, е да обезбеди пристап до сите информации за искористување на финансиските можности за заинтересираните субјекти, да ја зголеми комуникацијата со бизнис заедницата и да овозможи нејзина советодавна поддршка во случаите кога тоа е потребно.

Од спроведените истражувања, може да се констатира дека во делот на пристапот за финансии, до периодот пред појавата на кризата во Украина, забележано е значајно подобрување во делот на постоењето на потенцијални финансиски ресурси за развој на одредени бизниси, но во последно време повторно се појавува застој. Дел од поголемите фирми во Битола, сметаат дека до 2021 година, банкарските кредити беа поповолни и нудеа подобри можности. Во периодот 2022/2023 преовладува мислењето дека кредитите се неповолни, особено во делот на обезбедувањето на истите и каматните стапки. Како еден од недостатоците ја наведуваат недоволната информираност со финансиски информации на помалите фирми на локално ниво, во споредба со достапноста на информации во главниот град. Можностите за искористување на странските фондови, бизнис секторот ги оценува како многу добри, до степен на генерирање на брз развој на многу компании. Сепак сметаат дека во овој дел постои неконзистентност и празни периоди³.

³ Извор на информации: АД Стопанска банка Битола (Податоци обезбедени од Претседател на ЛЕСС – претставник на организација на работодавачи – директор на банката)
Центар за вработување - Битола
Центар за развој на Пелагонискиот плански регион
Државни органи - министерства

3.5 Земјиште и инфраструктура

Општина Битола, има идентификувано неискористено градежно земјиште, за кое е изготвена потребната документација и неопходните инфраструктурни можности за деловен напредок.

Во овој дел, формирана е Индустриска зона „Жабени“, која е единствена во државата, под ингеренции на локалната самоуправа. Во зоната, од 2013 година, успешно работи германската компанија од автомобилската индустрија, „Кромберг и Шуберт“, каде на почетокот на 2023 година, бројот на вработени изнесува 5300 лица.

Имајќи го предвид наведеното, како и дополнителните можности кои ги има општина Битола во однос на расположливото земјиште, постојат добри можности за нови инвестиции, но сеуште потребна е дополнителна изградба на инфраструктура.

Постоењето на ЈП ИЗ Жабени е една од силните страни на општината, а неговото силно ставање во функција на унапредување на локалниот економски развој е еден од поголемите предизвици и можности. Во поглед на ИЗ Жабени, општината мора да пронајде механизми и начини да се подобри инфраструктурата, зашто привлекувањето на нови инвеститори во голем процент или најмногу зависи од овој факт. Од, друга страна, ова е единствената шанса преку нови инвеститори да се обезбедат нови работни места. Како проблем се наведуваат, во однос на привлекувањето инвестиции, покрај незавршената инфраструктура во зоната и локалната патна инфраструктура, пругата Битола-Лерин-Солун, но и отсуството на воспоставена соработка со пограничниот регион со Грција.

Покрај Индустриската зона „Жабени“ и просторот на поранешната касарна (слободните парцели во ИЗ Жабени и поранешната Касарна – АРМ со нивната намена достапни во делот Прилози), како локации во општината, посебно значајни се: Старата Индустриска зона, дел од населба Довлецик, каде веќе постојат повеќе фирми од мало стопанство, но и Старата битолска чаршија, која неопходно е да заживее.

Во Старата Индустриска зона, на улица Индустриска (Бурса), регистрирани се голем број фирми. Во овој дел евидентирана е потребата на бизнис секторот за подобрување на патната инфраструктура, односно реконструкција на улица Индустриска (улица Бурса). Ова значително ќе го подобри работењето на фирмите кои функционираат во овој дел на градот.

Во населба Довлецик, потребно е исто така значително подобрување на инфраструктурата, за подобро функционирање на малото стопанство, промоција на зоната и создавање можности за нови инвестиции.

Во 2022 година се забележуваат напори од локалната самоуправа за подобрувањето на културната понуда и културните настани, што директно влијае на угостителскиот сектор и хотелиерството. Овде, треба да се напомене, дека општина Битола, како град со богата културна традиција, мора сериозно да ја вклучи културата во подобрувањето на својот економски развој.

Што се однесува на просторните можности, постоечкото ниво на понуда за заеднички работен простор, во моментот се заснова на постоење на Битола стартап центар, без негова искористеност и Програма за стартапи: „И од Битола се може“ – реализирана од Фондацијата „Преда Плус“. Анализите потврдуваат дека, во идниот период, потребна е Континуирана стартап програма и акцелерација на стартапи, преку континуирана активност на Бизнис старт ап центар и негова одржливост.

Од страна на приватниот сектор како приватна иницијатива, работат 2 заеднички простори за микро фирми и трговци поединци (co-working space), што во идниот период ја наметнува потребата од коливинг.

Како индикативна - идна потреба, се потенцира основањето на фаб лабови (истражувачки лаборатории, каде со посебна апаратура ќе се вршат испитувања на технологии за развој на идни бизниси и производствени дејности), како и формирање на технолошки парк во соработка со универзитетот.

Како главни недостатоци, за искористување на земјиште и инфраструктура се наведуваат: бавни процедури и немање на стратегија за локален економски развој на општината, немање на одделение за проекти во општината и работно место советник за мали и средни претпријатија и претприемништво, стар ГУП од 1999 година, немање каталог на општински имот со податоци за неговата состојба.

Како потреби на инвеститорите, се наведуваат: да се работи на донесување на нови или изменување на постоечки детални урбанистички планови, особено на донесување на детални урбанистички планови за површините во опфатот на ГУП на град Битола за кои нема донесено ДУП; да се почитуваат законските рокови и одредби за издавање на изводи од план и за одобренија за градење, особено за инвеститорите кои купиле градежно земјиште во државна сопственост во постапка за отуѓување со јавно наддавање и да се почитуваат законските рокови во постапките за отуѓување на градежно земјиште во државна сопственост со непосредна спогодба за оформување на градежни парцели.

Како позитивна страна, се наведува, добрата волја на локалната самоуправа за надминување на проблемите, подготовката на Стратегија за локален економски развој и отпочнатата постапка за изработка на ГУП.

3.6 Регулаторна и институционална рамка

Најголемите проблеми на кои се жали бизнис секторот во однос на регулаторната и институционалната рамка се однесуваат на долгите бирократски процеси и административни бариери кои го попречуваат брзото и навремено постапување. Недостатокот на дигитализирани услуги во сите институции го нагласуваат како еден од проблемите.

Затоа нагласуваат дека неопходно е усогласување на системите за работа, со посебен акцент на посебен дел во сите институции за грижа на клиентите ("customer care") за компании од поголем обем.

Поради тоа, компаниите, бараат локалната самоуправа да овозможи поддршка за давање на предлози кон Централна Власт за промена на Закони и Законски регулативи што се во корист на бизнис секторот. Во овој контекст, посебно ја нагласуваат колизијата која се јавува помеѓу законите.

Исто така, нагласуваат дека, неопходна е организација на отворени денови во соработка помеѓу институциите и бизнис секторот.

Потребно е поедноставување и убрзување на процедурите во добивање било каков документ од локалните институции, како и поевтинување на услугите од локална самоуправа и рамномерна работа на инспекциските служби.

Главни предизвици од областа на регулативата (според приватниот сектор)	Големо/мало негативно влијание	Јавна институција која е надлежна	Обем на локално решавање на проблемот (Што може да се направи на локално ниво за да се реши проблемот?)
Непостоење на дигитално достапни јавни услуги	Големо	Општина	Дигитализација на јавните услуги во надлежност на општината

<i>Несоодветни начини на функционирање на системите во администрација кои никако не се прилагодени за компанија во голем обем</i>	<i>Големо</i>	<i>ФЗО, Општина, други институции</i>	<p>Промена на Законски регулативи што треба да дојде и од Општинска Власт, прилагодување и дигитализација на системи за работа. Усолгасување на системи за работа, посебен дел во сите инситуции за "customer care" за компании од поголем обем.</p> <p>Давање на предлози кон Централна Власт за промена на Закони и Законски регулативи што се во корист на бизнис секторот од Општината</p> <p>Правење и градење на заеднички средби на локалните инситуции со компаниите (Пример отворени денови за соработка помеѓу АВРМ и Бизнис сектор, или ФЗО и слично).</p>
<i>Одобрение за градење</i>	<i>Големо</i>	<i>Општина, МТВ</i>	<i>Меѓуинституционална координираност, скратување на постапките и навремена комуникација со подносителите на барања</i>
<i>Електронска можност за плаќање на обрските кон општината – (административни такси и данок на имот)</i>	<i>Големо</i>	<i>Општина</i>	<i>Воведување електронски систем за данок на имот</i>

3.7 Вештини и човечки ресурси, инклузивност

Битола не е само еден од најголемите индустриски, економски, политички, културни и спортски центри, туку и современ образовен центар, почнувајќи од предучилишното, основното, средното до високото образование

Сепак и покрај разновидните понудени образовни програми кај стопанските субјекти во општината, а тоа е најизразено и преку најголемата инвестиција Kromberg & Schubert, недостига ниско квалификуван работен кадар (општи работници) како и занимања на ниво на занаети (швајцар, бравар, леар, дреар, кувар, возач Д категорија, работник со ЦНЦ машини, текстилни работници итн.)

Компаниите кои делуваат во ИТ секторот, се соочуваат првенствено со недостиг на ИТ техничари и воопшто ИТ високо квалификуван кадар, но на пазарот на трудот недостиг има и од професори по хемија, физика, математика, дипломирани педагози.

Општина Битола се соочува со појава на јаз на пазарот на труд според образование и занимање, особено кај високото образование. На секој побаран работник со високо образование од компаниите за Пелагонискиот регион, општина Битола има 2,5 невработени лица, за средно и за вишо образование овој сооднос е 1,8, а за основно е најмал 1,6⁴. Генералниот заклучок е дека суфицитарен јаз се појавува кај занимањата со високи вештини, особено кај општествени и образовни занимања, додека кај занимањата со средни и со ниски вештини доминира дефицитарен јаз, со недостиг од работници со средно образование за различни занимања. Јазот според образование е најзастапен. Оттаму, занимањата се соодветни, но потребна е доквалификација. Освен јазот од аспект на формално образование, квалитетот на образование и здобиените вештини се, исто така, значајни. Обуките понудени од образовниот систем не соодветствуваат со потребите на компаниите⁵ а на учениците им недостасуваат и соодветни практични вештини според здобиената диплома. Образовното профилирање се јавува како значаен фактор за надминување или засилување на јазовите.

Во општина Битола има седум средни училишта, 15 високообразовни институции и еден центар за доквалификација и за преквалификација. Се очекува овие институции во следните две години да продуцираат 3.194 профилирани кадри на пазарот на труд. 84 проценти од вкупната понуда на образовни профили е во пет занимања: техничари и асистенти во здравство; бизнис и административни стручњаци; правни и општествени науки; помошни стручњаци за наука и за инженеринг и лица со завршено гимназиско образование, кои се класифицирани како без занимање. Општина Битола, значи има воспоставена образовна инфраструктура за продуцирање профилирана работна сила, особено високообразовни и стручни профили во повеќе области, но центрите за доквалификација и за преквалификација се релативно малку застапени и недостига стимулација за развој на програми што ќе помогнат да се продуцираат кадри во дефицитарните занимања, особено кај занимањата со ниски вештини. Согласно сите овие анализи УКЛО може да организира кратки наменски курсеви за преквалификација или доквалификација на лица со универзитетско образование според интересот на граѓаните, деловната заедница и општината. Во оваа насока е и Универзитетското летно практиканство, како можност за вклучување на студенти од УКЛО во обавување практична работа во одделните сектори на општина Битола и локалните институции. Целта е преку практичната работа, студентите да ги подобрат своите компетенции за вработување, со што би биле поконкурентни на пазарот на трудот.

Битола е лидер во создавањето еднакви можности за жените и мажите. Едно од најважните прашања во борбата за еднакви можности е прашањето за економска независност и самостојност на жената. Како резултат на традиционално добрата соработка со UN WOMEN, повеќе од дваесеттина жени оваа година упешно ги завршија обуките за развој на вештини за вработување, за развој на претприемнички

⁴ извор: Агенција за вработување на Република Северна Македонија - Дијагностика на општинските пазари на труд во Северна Македонија - <https://www.financethink.mk/wp-content/uploads/2021/09/Zbirka-na-analiticki-izvestai-1.pdf>

⁵ <https://dijalogkoneu.mk/wp> Невработеноста кај младите во Северна Македонија

и менаџерски вештини, за дигитален маркетинг и за развој на бизнис идеја и бизнис план. Обуките ги реализираше CEED. Општина Битола и во 2023 година предвидува и директна поддршка за развој на женското претприемништво, а ќе формира и Локален совет за женско претприемништво.

За подобро усогласување на понудата со побарувачката на пазарот на трудот, недостасува поинтензивна взаемна соработка на општината, деловната заедница со АВРСМ и МОН, во насока на дизајнирање активни мерки за вработување за невработените активни баратели на работа во општина Битола. Недостасува и практикување на општокорисна работа со различни потребни вештини за лицата што се класирани во занимања и работа со потребни ниски вештини за лица без занимање (одржување хигиена во општината, собирање смет, собирање масивен отпад за рециклирање и слично)⁶. Општина Битола практикува и овозможување работен ангажман за лицата со високи вештини од суфицитарните занимања (преку поддршка во учењето на ученици од ранлива категорија граѓани, поддршка во училиштата - образовни и лични асистенти), но и тој процес има потреба од интензивирање и поголема поддршка од МТСП).

Идентификувана е потреба образовните институции, во соработка со МОН, да работат на промена на образовните програми и профили и на воспоставување програми со дефицитарните занимања, соодветни на потребите на пазарот на трудот и континуирано да се посветат на зголемување на атрактивноста и квотите за нив. Потребно е синхронизирано дејствување помеѓу Центрите за квалификација и за преквалификација, АВРСМ, Центарот за вработување, Деловната заедница и општината, во изработката и реализацијата на прецизен инклузивен Акциски план, кој што ќе биде со мерливи индикатори, ефективен и ефикасен⁷.

3.8 Надворешно позиционирање и маркетинг

Голем број археолошки откритија на територијата на Битола говорат за постоење на живот од периодот на неолитот, бронзено и железно време, додека наодите од античкиот локалитет Хераклеа Линкестис, подигнат од Филип II во 349 год. п.н.е, создаваат континуитет со

⁶ општина Битола го прави тоа, но со мал број вклучени лица (дваесеттина)

⁷ Извор:

- <https://www.financethink.mk/wp-content/uploads/2021/09/Zbirka-na-analiticki-izvestai-1.pdf>, Агенција за вработување на Република Северна Македонија,
- Дијагностика на општинските пазари на труд во Северна Македонија
- <https://dijalogkoneu.mk/wp/>, Невработеноста кај младите во Северна Македонија
- Анализа

животот на градот во македонско-хелинистички и римски период. Со продорот на турците османлии на Балканскиот полуостров, поради важната географска положба, Битола станала важен воено- политички и административно-културен центар во овој дел на Балканот. Од 50-те години од XIX век Битола како центар за европска Турција побуди интерес кај многу балкански и европски држави да отворат свои конзуларни претставништва и агенции. Тоа доведе Битола да прерасне во значаен политички и културен центар, да ги развие трговските врски со Европа и самата од ориентален град да поприими лик на европски град, во архитектурата, во начинот на живеењето, на однесувањето, облекувањето и сл. Тоа е период кога Битола ги доби епитетите „конзулски град“, „град на клавириите“, „најопеан град“. По осамостојувањето, градот Битола го врати својот сјај, доби одлики на еден современ европски град, со многубројни конзуларни претставништва и стана регионален центар на поширокото подрачје во многу аспекти на општественото живеење. И ден денес, најголемата пешачка улица на Балканот „Широк Сокак“ е магнет за туристите, а традицијата за кафе во чаршијата е белег на традицијата и културата на градот.

Општина Битола⁸ има многу поволна геостратешката⁹ и административна¹⁰ положба во регионот, која што во нејзиниот економски развој се наметнува како една од нејзините најсилни страни, во SWOT - анализата. Фактот пак, што во Битола е седиштето на Регионалната стопанска комора (РСК), се перцепира како предност за економскиот развој на општината, но мислењата се поделени, бидејќи се констатира сознанието, дека тоа нема значајно влијание. Постоенето на РСК, претставува можност за градење на механизми меѓу општина Битола и РСК, во насока на унапредување на локалниот економски развој, преку развојот и поддршката на индивидуалните стопански субјекти.

Отсуството на добра оценка за поволна бизнис клима и зголемување на приливот на странските инвестиции, како услов за поттикнување на економскиот развој на општина Битола, во најголема мера се должи на фактори кои можат да бидат сместени во две подрачја:

8

Површина км²

Град Битола

26,37 км²

65 села

768,16 км²

општина Битола

794,53 км²

Табела: Вкупна површина на која се протега општина Битола

⁹ Битола е најголемиот градски центар во плодната и најголемата македонска котлина Пелагонија и влегува во категоријата најголеми градови во државата. Градот Битола се наоѓа во крајниот југозападен дел, во подножјето на планината Баба со врвот Пелистер (2601 м) непосредно до грчката граница која е оддалечена 15 км. Битола на север е опколена од четири поврзани ридови, со височина од 640 до 890 м, наречени Баир, кои се дел од Облаковско-снеговската планина (1430 м). Од југ, градот е заграден со ридот Тумбе Кафе, со височина од 744 метри кој е огранок на повисокиот планински локалитет Неолица, а таа пак е дел од пространата Баба Планина. Кон исток, Битола е широко отворена кон котлинското дно на Пелагонија, а кон запад, кон флувиоглацијалните наноси на реката Драгор, широката ѓаватска преграбенска долина и високиот Пелистер. Теренот на кој лежи Битола е наведнат од 715 до 585 метри, од запад кон исток, односно од Пелистер и Баба Планина кон пелагониската котлина, и тоа од 710 до 590 метри со што градот има средна надморска височина од 650 метри. Овие разлики во височините битно влијаат на изгледот на градот и структурата на градскиот пејсаж. Од една страна градот е сместен на рамничарскиот предел, а од друга страна на ридско земјиште и плавински материјал. Битола се наоѓа во зона каде се допираат две различни полјоделски целини, полјоделско-градинарска на исток, североисток и југоисток и овоштарско-градинарска и сточарска зона на запад и југозапад. Градот Битола се протега на следните координати: од 21° 18' 20" до 21° 22' 11" источно до Гриничкиот меридијан (ИГД) и од 41° 00' 00" до 41° 03' 20" северно од Екваторот (СГШ)

¹⁰ Административно гледано, градот Битола е седиште на Општината Битола, но и главен регионален центар за југозападниот регион на Република Македонија, Универзитетски центар со сите постојни факултети, развиена воспитно - образовна мрежа, град со конзуларни претставништва, музеј, безбројни кафулиња, ресторани итн. и со особено богата културно - историска традиција.

-првото кое се однесува на генералната лоша економска состојба во државата и светската економска и енергетска криза

-второто во непостоењето анализа на условите за инвестирање, непостоењето на конкретни предлози, немањето стратегија за промоција и привлекување на инвестиции, немањето база на податоци за целни компании, немањето обезбедени услуги за инвеститорите, промоција, немањето посебна стратегија и механизми за подобрување на имиџот на општина Битола како локација атрактивна за инвестирање и генерирање на инвестициски можности.

Перцепцијата, исто така, се темели на:

- отсуството на база на податоци (целни компании) на домашни субјекти (правни и физички лица) кои имаат расположливи капацитети и проекти за привлекување на странски директни инвестиции
- непостоење база на податоци на потенцијални странски инвеститори
- недостаток на постојни протоколи, документи и прописи кои би го олесниле привлекувањето и потрагата по инвестиции
- невоспоставена директна и непосредна соработка со деловниот сектор при правење анализа на условите за инвестирање и предлагање конкретни мерки во насока на подобрување на климата за инвестирање
- недостиг на заеднички активности во делот на организирање, учество и презентирање на условите за инвестирање на општина Битола на бизнис форуми, семинари, симпозиуми и конференции на национално и на меѓународно ниво
- непостоење маркетинг - концепт од страна на општината како неопходна потреба „да се дејствува на пазарот“ - да се привлечат што поголем број странски и домашни инвестиции.

Како проблем се наведуваат, во однос на привлекувањето инвестиции, покрај незавршената инфраструктура во ИЗ Жабени и локалната и регионалната патна инфраструктура, пругата Битола-Лерин-Солун, но и отсуството на воспоставена соработка со пограничниот регион со Грција. И показателите во однос на подобрувањето на туристичката понуда, како еден од значајните параметри за поттикнување на локалниот економски развој, укажуваат дека на општина Битола и недостасува стратешки пристап при подобрување на туристичката понуда и искористување на туризмот, во сите негови форми и видови, за подобрување на економскиот развој. Последнава година се забележуваат напори од локалната самоуправа за подобрувањето на културната понуда и културните настани. Високи 90,5% од испитаниците, ја сметаат општината за потенцијален медиум кој ќе ги поврзува и вмрежува инвеститорите, а само 9,5% не се согласуваат со оваа констатација¹¹.

¹¹ Извори: спроведена анкета, анализа

4. Анализа на силна страни, слаби страни, можности и закани (SWOT)

<ul style="list-style-type: none"> ☐ Поволна геостратешка положба – оддалеченост од ЕУ 16 км ☐ Објекти и земјиште на повеќе локации со можности за нови инвестиции ☐ Услови за инвестиции во Индустриска зона „Жабени“ ☐ Активни субјекти од бизнис секторот <ul style="list-style-type: none"> Автомобилска индустрија Земјоделство Преработувачка индустрија ИТ Трговија ☐ Природни ресурси за енергетско искористување (фотоволтаици, биомаса, вода) Студиите наведуваат 240 сончеви денови во општината, а за биомаса се располага со отпадоци од земјоделие, отпадоци од сточарство, (Пелагонија) отпадоци од шуми (Пелистер) ☐ Поволни климатски услови за одредени земјоделски култури (постојни и нови) <ul style="list-style-type: none"> Раноградинарски Тутун Пченица Јаболка ☐ Систем на топлификација и гасификација ☐ Пречистителна станица и колекторски систем ☐ Бизнис старт ап центар е првото локално партнерство за вработување кое се спроведе во рамките на проектот на Меѓународната организација на трудот, Зајакнување на социјалниот дијалог, со финасиска поддршка од Европска унија, а 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Недоволно изградена бизнис и застарена патна инфраструктура ☐ Слаба промоција и отсуство на проактивен однос на ЈП ИЗ Жабени во однос на привлекување нови инвестиции ☐ Слаб интерес за претприемништво и отпочнување на мали бизниси ☐ Долги и бавни бирократски процедури ☐ Недоволна примена на начини и механизми на соработка помеѓу општината и бизнис секторот ☐ Недостаток на каталог на општински имот - неподготвена документација (парцели кои што можат да бидат ставени на располагање за фотоволтаици во општинска и државна сопственост) ☐ Несоодветна понуда на работен кадар - 84 проценти од вкупната понуда на образовни профили е во пет занимања што придонесува за продуцирање кадри со суфицитарни занимања ☐ Недостиг на нискоквалификуван работен кадар (општи работници) како и занимања на ниво на занаети (швајцер, бравар, леар, дреар, кувар, возач Д категорија, работник со CNC машини, текстилни работници итн.) ☐ Недостиг на ИТ техничари и ИТ високо квалификуван кадар
--	--

<p>Општина Битола беше единствена општина, избрана помеѓу 12 апликации од различни општини</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Универзитетски центар: Во рамките на Универзитетот „Свети Климент Охридски“, работат 11 факултети и тоа: Технички факултет – Битола, Факултет за информатички и комуникациски студии – Битола, Технолошко – технички факултет – Велес, Економски факултет – Прилеп, Факултет за туризам и угостителство Охрид, Педагошки факултет – Битола, Факултет за безбедност – Скопје, Правен факултет – Кичево, Факултет за биотехнички науки – Битола, Ветеринарен факултет Битола, Висока медицинска школа – Битола. ☐ 7 стручни училишта со широка понуда на образовни профили ☐ Квалификувана работна сила ☐ Соработка УКЛО, ГО и ЦРППР ☐ Пристап до разновидни обуки понудени од образовниот систем за стекнување со соодветни практични вештини ☐ Отворена и транспарентна општина според истражувањето на Центарот за граѓански комуникации, објавено во август 2022 година ☐ Европска ознака за извонредност во управувањето со исполнетост на 12 начела на Советот на Европа за добро управување, доделена од Европската асоцијација за локална демократија - АЛДА ☐ Формиран Локален совет за женско претприемништво и Клуб на жени претприемнички ☐ Природни услови за развој на туризмот ☐ Културно наследство и традиционални манифестации (Фестивал Браќа Манаки, Илинденски денови, Бит Фест, Фестивал на музика од светот, Интерфест, Фестивал на монодрама, Битола Шекспир фестивал и други) 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Недостиг на професори по хемија, физика, математика, дипломирани педагози ☐ Долг процес и неефективна реализација на процесот на топлификација кој е започнат во 2015, а предвидено граѓаните да добијат топлинска енергија во грејната 2018-2019 година. Првите количини на гас во РЕК Битола беа предвидени да се рализираат во втора половина на 2020 година. ☐ Нефункционалност на колекторскиот систем на Пелистер ☐ Миграција село-град, ☐ Недостаток на анализи за планирање соодветно земјоделско производство ☐ Ограничени сместувачки капацитети и недоволна искористеност на Националниот парк ☐ Недоволна грижа и промоција на културното наследство и неискористеност во делот на економски развој
--	--

☐ Голем туристички потенцијал (НП Пелистер, Хераклеја, стари цркви, џамии, манастири, Широк сокак, Стара чаршија, стари музејски експонати – Битолската плоча која датира од 11 век што е доказ за споменувањето на името Битола уште од тој период) ☐ Вмреженост и иновативност за промоција на културното наследство, традиционалните манифестации и фестивали	

--	--

- ☐ Пристап до државни, ЕУ, меѓународни, ИПАРД програми, програми за рурален развој и други фондови, инвеститори и донатори
- ☐ Растечки тренд на интерес за инвестирање
- ☐ Развој на ИТ технологијата која овозможува дигитализација на услугите
- ☐ Родова сензитивен буџет и развој на женско претприемништво
- ☐ Погодна законска регулатива за формирање ЈПП, бизнис асоцијации, меѓуопштинска и регионална соработка (ГИЗ, ИПА, SIDA итн.)
- ☐ Пристап до центри за преквалификација и доквалификација на работната сила според потребите на бизнис секторот – ова е силна страна
- ☐ Гасоводна и топловодна мрежа и систем за греење
- ☐ Генерално растечки тренд на зголемување на свеста за заштита на животната средина и развој на еко туризмот

- ☐ Сложена постапка за експропријација
- Неповолна законска регулатива во повеќе области (со посебен акцент на Закон за прогласување на дел од Планината Пелистер за национален парк, Закон за старо градско јадро)
- ☐ Политички промени – промена на владеечки структури со различни приоритети.
- ☐ Традиционален пристап на другите институции на национално ниво -неподготвеност на другите институции за дигитализација на услугите
- ☐ Економска и енергетска криза и недостиг на иницијатива
- ☐ Сложен процес на усогласување на образовните институции од централно и локално ниво и Деловната заедница
- ☐ Миграција на работна сила од државата
- ☐ Долги законски комплицирани постапки за промена на образовните профили и воведување нови, долг процес за промена на наставните програми, кои вклучуваат не само теоретска, туку и практична настава за стекнување вештини
- ☐ Промена на климатски услови на глобално ниво
- ☐ Пасивност на институциите од централна надлежност (култура, образование, транспорт и врски, економија, животна средина, МИОА, локална самоуправа)

5. Визија и стратешки цели

Визија и цели

Визијата на Општина Битола е: Економски силна општина, со поволна бизнис клима и оптимални инвестициски можности, атрактивна културно - туристичка дестинација, општина со имплементирани зелени и енергетски ефикасни решенија и развиена инфраструктура.

Стратешки цели

1. Развиена инфраструктура во функција на чиста животна средина и економски развој на општината
2. Поволна бизнис клима, нови инвестиции и нови работни места
3. Препознатлива културно – туристичка дестинација

6. Акциски план

Заради остварување на стратешките цели на општина Битола, идентификувани се следните 33 активности, дадени во табелата подолу.

Секоја од активностите е поврзана со соодветна стратешка цел кон која придонесува (колона 2), како и со соодветниот градежен блок, според методологијата на ЛЕР стратегијата (колона 1). Покрај тоа, во акцискиот план дадени се предвидените активности, нивното очекувано времетраење, очекуваните резултати (колона 7) и индикатори за мерење на реализираните активности, односно мониторинг индикатори (колона 8).

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/проектни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (директни (outputs))	Мониторинг индикатори
							Пречистени отпадни води од хотел Молика, Детското одморалиште на Пелистер и останати објекти во близина

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/прое ктни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (direктни (outputs))	Мониторинг индикатори
							аштита на животната средина,

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/прое ктни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (директни (outputs))	Мониторинг индикатори

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/прое ктни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (директни (outputs))	Мониторинг индикатори
							<ul style="list-style-type: none"> - Изработена проектна документација - Изграден нов јавен систем за водоснабдување - Исполнување на меѓународната Цел за Одржлив Развој 6 на Обединетите Нации за Чиста вода и Санитација - Број на корисници на чиста вода за пиење (санитарно исправна и регулирана вода за пиење за околу 400 домаќинства, со што значително се подобрени нивните основни услови за живот - Зголемен интерес за изградба на нови станбени и викенд објекти во с. Магарево и с. Трново

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/прое ктни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (директни (outputs))	Мониторинг индикатори
							- Зголемување на сместувачките капацитети и туристичката понуда во потпелистерието како резултат на подобрување на основните услови за живот - Зголемен број на посетители во потпелистерските
		Довлецик – мало стопанство					

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/прое ктни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (директни (outputs))	Мониторинг индикатори

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/прое ктни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (директни (outputs))	Мониторинг индикатори

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/прое ктни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (директни (outputs))	Мониторинг индикатори

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/прое ктни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (директни (outputs))	Мониторинг индикатори

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/прое ктни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (директни (outputs))	Мониторинг индикатори

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/прое ктни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (директни (outputs))	Мониторинг индикатори

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/прое ктни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (директни (outputs))	Мониторинг индикатори

Градежни блокови	Клучни (стратешки) цели	Активности/прое ктни идеи	Времетраење (почеток/крај)	Вклучени партнери	Предвидени трошоци	Резултати (директни (outputs))	Мониторинг индикатори

7. План за мониторинг

Со цел да се следи напредокот на реализација на конкретните активности дадени во акциониот план, како и преземање на конкретни корективни мерки, доколку е потребно за време на спроведување на стратегијата, за секоја од активностите дефинирани се и мониторинг индикатори.

Активности	Датум на започнување – датум на завршување	Очекувани резултати Месеци 1-6	Очекувани резултати Месеци 6-12	Очекувани резултати Месеци 12-18	Очекувани резултати Месеци 18-24	Очекувани резултати Месеци 24-30	Очекувани резултати Месеци 30-36
1.1	08.2023 – 02.2024	Реконструкција на 2400 метри					
		Прва фаза – спроведување на цевките од топловодот од РЕК Битола до градот Битола	Изградба на топлана на периферијата на Битола и одземач на пареа од Блок 2 и Блок 3	Поставување на топлоизменувачи	Поставување на топлоизменувачи	Завршни активности на реализација на проектот	Почеток на работа на системот Топлификација
		Крајна фаза на Урбанистички проект	Апликација за основен проект	Изградба на колекторски систем	Изградба на колекторски систем	Ставен во функција	
	04.2023 – 08.2025	Евалуација, склучен договор	Реализација на проект	Реализација на проект	Реализација на проект	Ставена во функција	
	2020 - 2026						

Активности	Датум на започнување – датум на завршување	Очекувани резултати Месеци 1-6	Очекувани резултати Месеци 6-12	Очекувани резултати Месеци 12-18	Очекувани резултати Месеци 18-24	Очекувани резултати Месеци 24-30	Очекувани резултати Месеци 30-36
	11.2022-06.2023	Изработена Програма за енергетска ефикасност на општина Битола					
		Подготовка на проектна документација					
		Подготовка на проектна документација	Поставување на фотоволтаици на 3 училишта	Подготовка на проектна документација	Поставување на фотоволтаици на 3 училишта	Подготовка на проектна документација	Поставување на фотоволтаици на 4 училишта
	2023-2026 ???	Реконструкција на колектор	Изградба на објекти на купени парцели	Изградба на објекти на купени парцели	Изградба на објекти на купени парцели	Изградба на објекти на купени парцели	Изградба на објекти на купени парцели
	01.2023-12.2025	Проектирање и изградба на патна инфраструктура	Проектирање и изградба на патна инфраструктура	Проектирање и изградба на патна инфраструктура	Проектирање и изградба на патна инфраструктура	Проектирање и изградба на патна инфраструктура	Проектирање и изградба на патна инфраструктура
	01.2024 – 12.2028	Подготвена предлог проект – апликација за обезбедување	Аплицирање за добивање на средства од фондови	Аплицирање за добивање на средства од фондови	Спроведување на постапка за јавна набавка	Изработка на проектна документација	Изработка на проектна документација

Активности	Датум на започнување – датум на завршување	Очекувани резултати Месеци 1-6	Очекувани резултати Месеци 6-12	Очекувани резултати Месеци 12-18	Очекувани резултати Месеци 18-24	Очекувани резултати Месеци 24-30	Очекувани резултати Месеци 30-36
		на финансиски средства					
Довлецик – мало стопанство	01.2024-12.2026	Изработка на проектна документација	Изградба на инфраструктура во соработка со ЈПП	Изградба на инфраструктура во соработка со ЈПП	Изградба на инфраструктура во соработка со ЈПП	Изградба на инфраструктура во соработка со ЈПП	
	07.2022 – 12.2023	Апликација на повик	Уредување на проектна документација	Реконструкција на фасади	Реконструиран и фасади		
	01.2023 -12.2023	Изготвување на бизнис анализа	Ажуриран и ставен во функција				
	01.2024 – 01.2025	Собирање на податоци	Изработен каталог				
	02.2022 – 02.2026	Склучување на договор со јавното претпријатие за	Изработен динамичен план за донесување на ГУП на Град Битола Изработена предлог листа на стручни студии и експертски елаборати Обезбедување на влезни податоци и информации	Формирано координативно тело кое има редовни состаноци	Изготвување на хидролошка студија Изготвување на 12 студии и други потребни документи за ГУП	Изготвување на хидролошка студија Изготвување на 12 студии и други потребни документи за ГУП	Завршна фаза на изготвување на потребните документи до конечна изработка на стратешкиот документ

Активности	Датум на започнување – датум на завршување	Очекувани резултати Месеци 1-6	Очекувани резултати Месеци 6-12	Очекувани резултати Месеци 12-18	Очекувани резултати Месеци 18-24	Очекувани резултати Месеци 24-30	Очекувани резултати Месеци 30-36
			Отпочнување со изработка на Документационата основа на Генералниот урбанистички план на Град Битола Изработка на Предлог планска програма				
	04.2023 – 09.2026						
	05.2023 – 09.2026	Идентификување на потребите на пазарот на труд	Профилирање на обуките	Обучени лица согласно потребите на пазарот на труд	Идентификување на потребите на пазарот на труд	Профилирање на обуките	Обучени лица согласно потребите на пазарот на труд
	01.2023 – 06.2023	Изградена и доградена патна инфраструктура					
	06.2023 – 06..2024	Потпишување на договор, подготовка на календар на настани,, кампања а користење на	Креирање на заедничка содржина, вклучување и вмрежување на субјектите, завршна				

Активности	Датум на започнување – датум на завршување	Очекувани резултати Месеци 1-6	Очекувани резултати Месеци 6-12	Очекувани резултати Месеци 12-18	Очекувани резултати Месеци 18-24	Очекувани резултати Месеци 24-30	Очекувани резултати Месеци 30-36
		социјалните мрежи	конференција „Паметно село“				
	09.2023 – 03.2024	Одржани 5 обуки, 20 обучени жени					
	09.2023 – 09.2024	Јавен повик	Изработен локален стратешки план за образование				
	01.2023 – 12.2024	Изработени протоколи и стратегии	Изработени протоколи и стратегии	Изработени протоколи и стратегии	Изработени протоколи и стратегии		
	03.2024 – 03.2025	Подготовка и консултативн и средби	Изработка на материјалот	Изработен видео и печатен материја			
	05.2024 – 05.2025	Планови и подготовки	Активности на терен	Организиран Бизнис Форум			
	11.2023 – 12.2024	Анализа и собирање на податоци	Обработка на материјалот	Изготвена „Мапа на ресурси“			
	04.2024 – 05.2024	Подготовки и планирање на учесници	Меѓународни контакти и подготовка на материјали	Одржана меѓународна конференција			
	10.2022 – 10.2024	Донесување Одлука од					

Активности	Датум на започнување – датум на завршување	Очекувани резултати Месеци 1-6	Очекувани резултати Месеци 6-12	Очекувани резултати Месеци 12-18	Очекувани резултати Месеци 18-24	Очекувани резултати Месеци 24-30	Очекувани резултати Месеци 30-36
		Советот на општина Битола					
	06.2022 – 06.2027	Донесување Одлука на Совет	Подготвени промотивни материјали	Подготвена Програма за претставување на Битола на саеми за туризам	Учество на саеми за туризам		
	01.2023 – 01.2026	Изготвени програми, објавени јавни повици (секоја	Реализирани настани	Континуитет и нови манифестации	Континуитет и нови манифестации	Континуитет и нови манифестации	Континуитет и нови манифестации

Активности	Датум на започнување – датум на завршување	Очекувани резултати Месеци 1-6	Очекувани резултати Месеци 6-12	Очекувани резултати Месеци 12-18	Очекувани резултати Месеци 18-24	Очекувани резултати Месеци 24-30	Очекувани резултати Месеци 30-36
		година поединечно)					
	06.2022 – 06.2025	Фотографиран и локации и собирани материјали	Фотографиран и локации и собирани материјали	Фотографиран и локации и собирани материјали	Фотографиран и локации и собирани материјали		
	01.2024 – 01.2027	Иницирани постапки на централно ниво	Реализација на заеднички активности со невладиниот сектор, младите и занаетчиите	Реализација на заеднички активности со невладиниот сектор, младите и занаетчиите	Во партнерство со НВО креирани шеми на соработка	Развивање на соработката и реализирани промотивни прекугранични активности	

Активности	Датум на започнување – датум на завршување	Очекувани резултати Месеци 1-6	Очекувани резултати Месеци 6-12	Очекувани резултати Месеци 12-18	Очекувани резултати Месеци 18-24	Очекувани резултати Месеци 24-30	Очекувани резултати Месеци 30-36
	01.2024 – 01.2027	Организирање на координативн и состаноци на работни групи и во соработка со ЛЕСС	Дефинирани настани и активности	Реализирани програми	Реализирани програми	Реализирани програми	
	МКД 5,381,719,501.00						

8. Шема на финансирање

Во наредната табела се идентификувани можните извори на финансирање на секоја од претходно наведените активности. За дел од активностите, веќе се предвидени средства во испланираниот буџет, за друг дел од активностите постојат потенцијални финансиски средства, а за дел од нив ќе се бараат извори на финансирање во текот на спроведување на Стратегијата за локален економски развој, како што се различни фондови, донации, конкурси итн.

Активности	Предвидени трошоци	Извори на финансирање					Непокриени трошоци
		Национални програми	Локален буџет	Приватен сектор	Донатори	Други (наведете)	

1.12 Довлеџик – мало стопанство							

	5.381.719.501,00 денари						

Прилози

Прилог 1: Извори на финансирање

Институција (банки и/или други кредитни институции)	Клиенти кои исполнуваат критериуми/корисници (за кого се наменети финансиските средства)	Економски сектор/активности	Минимална и максимална сума која е на располагање	Услови за добивање кредит/грант (хипотека, итн.)
<p>Кофинансирани грантови за новоосновани трговски друштва старт-ап и спин-оф</p> <p>Инструменти за финансиска поддршка во рамки на 3 столб од Планот за економски раст</p> <p>Кофинансирани грантови и условени заеми за комерцијализација на иновации</p>				
			https://www.ebrd.com/home http://www.sep.gov.mk/	https://www.ebrd.com/home http://www.sep.gov.mk/

				https://www.webseff.com/
				https://ebrdgeff.com/
	Инвестициски кредит за МСП, Кредит за трајни обртни средства и Кредит за приоритетни проекти	ги поддржува малите и средни претпријатија преку поедноставување на своите механизми на финасирање, правејки ги потранспарентни и подобро насочени кон конкретните потреби на		

		малите бизниси насекаде во Европа		
--	--	--------------------------------------	--	--

			www.eda.admin.ch	www.eda.admin.ch

		<ul style="list-style-type: none"> Рурален развој 		
--	--	--	--	--

Проект за развој на деловниот екосистем	зголемување на продуктивноста, приходите и работните места во микро, малите и средните претпријатија			
Проект за факторинг				

Проект за инклузија и иновации во микрофинансир ањето				
Гарантен механизам за микрофинансир ање				
Партнерство за подобра бизнис регулатива				

--

	<p>Компонента 1: Техничка помош за развој на туризмот (спроведувана од Банката)</p> <p>Компонента 2: Зајакнување на управувањето со дестинацијата и поволното опкружување</p> <p>Компонента 3: Инвестиции во туристичка инфраструктура и поврзувања во дестинациите</p> <p>Компонента 4: Зајакнување на управувањето со Проектот</p>			
www.ec.europa.eu/programmes/horizon2020/				
				www.ec.europa.eu/enterprise/initiatives/cosme/

ИПА Компонента I	Помош при транзиција и градење на институциите	помош достапна на институциите на централно, регионално и локално ниво, но истовремено и поддршка на организациите кои имаат важна улога во подготовката на Република Македонија за пристапување кон ЕУ и спроведување на правото на Европската Унија.		
ИПА Компонента II:	Прекугранична соработка	создавање на ефикасни заеднички оперативни структури, кои ќе создадат критична маса на практично искуство во програмирањето и спроведувањето на заеднички прекугранични Оперативни Програми.		

ИПА Компонента III	Регионален развој	патна инфраструктура; мерки за животната средина кои се однесуваат на управување со отпад, водоснабдување, урбани отпадни води и квалитет на воздух; рехабилитација на загадени површини и земјиште; области кои се однесуваат на одржлив развој кој претставува придобивка за животната средина, операциите кои што ја подобруваат регионалната конкурентност и ќе поттикнат создавање и одржување на постојана вработеност.		
ИПА Компонента IV	Развој на човечки ресурси	зголемување на адаптабилноста на работниците, претпријатијата, претприемачите, во поглед на подобрување на предвидувањето и позитивно управување со економските промени; подобрување на пристапот до вработеноста и одржливо приклучување на пазарот на труд на оние кои бараат работа и неактивните луѓе; спречување на невработеноста и долгорочната невработеност кај младите, охрабрување на активното стареење и пролонгирање на работниот век, како и зголемување на учеството на пазарот на труд.		
ИПА Компонента V				

БАНКИ

				<ul style="list-style-type: none"> - Активен барател на работа - Фирма која редовно плаќа придонеси и даноци

--	--	--	--	--

Прилог 2: Прилог Земјиште и инфраструктура во АРМ и Индустриска зона Жабени

На просторот на поранешната касарна во АРМ1, според планската документација за големи трговски центри во блок 4 слободни се:

Во АРМ 2 за големи трговски единици, во блок 11, слободни се парцелите:

Во Индустриската зона Жабени, на располагање на инвеститорите се следните парцели:

Индустриска зона Жабени се наоѓа во јужниот дел од градот Битола, со координати (40.946278 N, 21.435903 E). Жабени се наоѓа на 3 километри оддалеченост од границата со Грција и 9 километри од градот Битола, а од центарот на општината е оддалечена 11.75 км. Индустриската зона се наоѓа веднаш на главниот патен правец М5 и е лоцирана до самата железничка пруга кон Р. Грција. Вкупната површина на индустриската зона Жабени изнесува 834.539,06 м2 со процент на изграденост од 70%. Менаџирана е од општина Битола, а сопственоста е поделена и тоа 50% од земјиштето е купено од страна на приватни инвеститори и 50% е во сопственост на државата. Индустриската зона Жабени располага со електрична енергија, водовод, атмосферска канализација, фекална канализација, телефонија, пристап до градежни парцели преку асфалт или тампонирана површина од инфраструктура. Сите парцели се наменети за продажба,

ниедна не се издава под закуп, а почетната цена за купување на парцелите е 61,00 ден/м² за лесна индустрија и 900,00 ден/м² за комерцијални објекти.

Менаџирано од: Општина Битола

Оддалеченост од центарот на општината: 11.75 км

Сопственост:

- 50 % – во сопственост на приватни инвеститори
- 40 % – државно градежно земјиште достапно за купување
- 10 % - ТИРЗ

Расположлива инфраструктура во зоната:

Инфраструктура	Достапност
Електрична енергија	да
Трафостаница	да
Пречистителна станица	да

Инфраструктура	Достапност
Водовод	да
Атмосферска канализација	да
Фекална канализација	да
Телефонија	да
Пристап до градежни парцели преку асфалт/тампонирана површина	да
Табела: Расположлива инфраструктура во Индустриска зона Жабени	

Оддалеченост од:	Километри
Автопат Е – 75	95
Автопат Е – 90 (Р. Грција)	95

Оддалеченост од:	Километри
Пристаниште Солун (Р. Грција)	200
Пристаниште Драч (Р. Албанија)	200
Аеродром Скопје	180
Аеродром Охрид	85
Аеродром Солун (Р.Грција)	200
Граница со Турција	550
Прилеп	40
Ресен	30
Охрид	70
Табела: Одалеченост од Индустриска зона Жабени	

Намена на слободни локации за градба: Б2, Б3, Б4 и Г2, Г3, Г4 и Е1, Е2, Е3

Претпријатија во индустриската зона:

- Кромберг и Шуберт дооел – германска компанија за производство на автомобилски кабли
- Спринг дооел – домашна компанија за производство на пелети и преработка на дрво.
- Конкрит солушнс – индустрија со бетон

Закуп/продажба: Продажба

Почетна цена на земјиште во сопственост: 61,00 ден/м² за лесна индустрија и 900,00 ден/м² за комерцијални објекти

ВКУПНА ДОСТАПНА ПОВРШИНА 834,539 m² +

БРОЈ НА ПЛАЦЕВИ 92

ДОСТАПНИ ЗА КУПУВАЊЕ 20+

МОМЕНТАЛНО ВРАБОТЕНИ ВО ЗОНАТА 5,500 +